

Hezbollah en criminaliteit

Nog maar enkele maanden geleden heeft de Amerikaanse Drug Enforcement Administration (DEA) in samenwerking met diverse Europese instanties een belangrijk fondsennetwerk van Hezbollah blootgelegd. Hierbij zijn meerdere kopstukken in Parijs gearresteerd. Dit netwerk werkte onder meer samen met Colombiaanse drugskartels, waarbij grote hoeveelheden cocaïne naar de Verenigde Staten en Europa werden getransporteerd en drugsgeld naar de moederorganisatie in Libanon werd gestuurd. Hierdoor kreeg Hezbollah financiële steun, niet alleen om de organisatie zelf draaiende te kunnen houden, maar ook om de huidige activiteiten in Syrië te bekostigen.¹ Dit artikel beoogt meer inzicht te verschaffen in de manier waarop terroristische organisaties criminele activiteiten ontplooiën.

C.E.A. van Weerd BA*

Het mondiale netwerk van Hezbollah en Colombiaanse drugskartels benadrukt volgens de verklaring van de DEA 'once again

[...] the dangerous global nexus between drug trafficking and terrorism'.² Dit is slechts het meest recent bekend gemaakte voorbeeld van een Hezbollah-cel die buiten Libanon gebruik maakt van criminaliteit om de moederorganisatie te ondersteunen.

* Carolina van Weerd heeft tijdens haar stage aan de Faculteit Militaire Wetenschappen van de Nederlandse Defensie Academie (NLDA) onderzoek gedaan naar Hezbollah en criminaliteit. Zij is begeleid door kolonel drs. A.J.H. Bouwmeester. Dit artikel is een verkorte versie van het onderzoek. De auteur heeft de Bachelor *International Relations and International Organisation* aan de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) afgerond en zit nu in de laatste fase van de Master *International Security*, tevens aan de RUG. Daarnaast volgt ze momenteel de Master *Military Strategic Studies* aan de NLDA.

1 'DEA and European Authorities Uncover Massive Hizballah Drug and Money Laundering Scheme', *United States Drug Enforcement Administration* (website). <https://www.dea.gov/divisions/hq/2016/hq020116.shtml>; Tom Porter, 'Militant group Hezbollah "funded Syria campaign through international drug trafficking"', *International Business Times*, February 2, 2016, <http://www.ibtimes.co.uk/militant-group-hezbollah-funded-syria-campaign-through-international-drug-trafficking-1541450>; Ian Simpson, 'U.S. arrests Hezbollah members on charges of sending drug money to Syria', *Reuters*, February 1st, 2016. <http://www.reuters.com/article/us-usa-drugs-hezbollah-idUSKCN0VB05A>.

2 'DEA and European Authorities Uncover Massive Hizballah Drug and Money Laundering Scheme', *United States Drug Enforcement Administration* (website). <https://www.dea.gov/divisions/hq/2016/hq020116.shtml>.

3 Tegenwoordig wordt bijna elk conflict aangeduid als een hybride conflict. Ik verwijs graag naar Frank Hoffman's *Conflict in the 21st Century*, en de studie van *The Hague Centre for Strategic Studies* (Willem Oosterveld en Frank Bekkers): "Coming to grips with hybrid warfare". In deze twee documenten komt een beeld naar voren dat hybride oorlogvoering gekarakteriseerd wordt door het gebruik van verschillende instrumenten en operatielijnen, een hoog niveau van coördinatie, het vermijden van een openlijke confrontatie en een verweving van criminaliteit en terrorisme.

Het gebruik van criminaliteit door terroristen is een onderbelicht thema. Wel dringt langzamerhand het besef door dat illegale groeperingen zich niet slechts op één gebied (zoals terrorisme of criminaliteit) toespitsen en dat huidige conflicten een hybride karakter³ krijgen.

'Nieuwe oorlogen' beogen volgens gerenommeerd wetenschapper Mary Kaldor politieke controle door het terroriseren van de bevolking, waarbij traditionele grenzen tussen oorlog, georganiseerde criminaliteit en mensenrechtenschendingen vervagen.⁴ Dit soort conflicten vraagt om een alomvattende benadering, opdat alle dimensies bij de wortels kunnen worden aangepakt.

Opzet artikel

Zoals aangegeven is het doel van dit artikel meer inzicht te verschaffen in de manieren

Traditionele grenzen tussen oorlog, georganiseerde criminaliteit en schendingen van mensenrechten vervagen, aldus wetenschapper Mary Kaldor

waarop terroristische organisaties criminele activiteiten ontplooiën. Hierbij staat de volgende vraag centraal: in welke mate is Hezbollah betrokken bij georganiseerde criminaliteit? Het artikel bestaat uit drie delen. Eerst behandel ik een theoretisch raamwerk over de relatie tussen criminaliteit en terrorisme. Ten tweede behandel ik de casus Hezbollah, waarbij een algemene beschrijving van de organisatie en de criminele activiteiten die Hezbollah ontplooit in Noord- en Zuid-Amerika aan bod komen. Criminele activiteiten dienen voor veel terroristische organisaties als belangrijke inkomstenbron, maar bijvoorbeeld ook als logistieke ondersteuning voor terroristische activiteiten of als pressiemiddel ten opzichte van de plaatselijke bevolking.⁵

In de derde plaats ga ik – op grond van inzichten verkregen uit de genoemde casus – kort in op de gevolgen van de verweving tussen terrorisme en criminaliteit voor antiterrorismebeleid. Daarbij komt ook de vraag aan bod op welke manieren antiterrorismebeleid de inkomsten vergaard uit criminele activiteiten kan ondermijnen.

Verschillende invalshoeken

Bij antiterrorismebeleid is het van belang om niet één bepaald beleid na te streven, maar om terroristische organisaties vanuit verschillende invalshoeken te benaderen.⁶ Landen, internationale organisaties en andere instanties betrokken bij antiterrorismebeleid zullen alle machtsinstrumenten (diplomatiek, militair, economisch, financieel, wetshandhaving e.d.) moeten inzetten om deze hybride dreigingen (combinaties van conventionele en irreguliere middelen, terrorisme en criminaliteit)⁷ effectief te kunnen bestrijden.⁸

-
- 4 Mary Kaldor, *New and Old Wars: Organised Violence in a Global Era*, 3e editie (Cambridge: Polity Press, 2013), ProQuest ebrary.
  - 5 Dit artikel richt zich voornamelijk op het financieringsaspect van de verweving van terrorisme en criminaliteit. Daar waar relevant zal ik aangeven welke andere aspecten (zoals logistieke ondersteuning) van belang zijn.
  - 6 Tamara Makarenko, 'Criminal and Terrorist Networks: Gauging Interaction and the Resultant Impact on Counter-Terrorism', in *Five Dimensions of Homeland and International Security*, ed. Esther Brimmer (Washington, D.C.: Center for Transatlantic Relations, 2008), 58, 69-72. http://transatlanticrelations.org/sites/default/files/five_dimensions_text.pdf.
  - 7 Frank G. Hoffman, *Conflict in the 21st Century: the Rise of Hybrid Wars* (Arlington, Virginia: Potomac Institute for Policy Studies, december 2007): 29. http://www.potomacinstitute.org/images/stories/publications/potomac_hybridwar_0108.pdf.
  - 8 Hoffman, *Conflict in the 21st Century: the Rise of Hybrid Wars*, 47-48.

FOTO: U.S. AIR FORCE, N. SIKORSKI

Generaal Philip M. Breedlove, voormalig 'Supreme Allied Commander Europe' van de NAVO op een persconferentie in Gaziantep, Turkije. Breedlove pleit voor een 'whole of government'-benadering met onder meer diplomatieke, politieke, militaire en economische middelen

Generaal Breedlove, voormalig *Supreme Allied Commander Europe* van de NAVO⁹, pleitte dan ook voor een *whole of government* benadering waarbij diplomatieke/politieke, informatie, militaire en economische machtsmiddelen (DIME) worden ingezet.¹⁰

Conceptueel raamwerk

Om te kunnen onderzoeken in hoeverre terrorisme en criminaliteit zijn verweven, is het allereerst belangrijk om de concepten 'terrorisme' en 'criminaliteit' af te bakenen. De internationale gemeenschap hanteert geen eenduidige definities voor deze begrippen, maar een aantal elementen komt vaak naar voren. In dit artikel is 'terrorisme' het plegen van misdrijven op basis van 'politieke, filosofische, ideologische, racistische, etnische of religieuze' beweegredenen.¹¹ Binnen het kader van dit artikel betekent 'criminaliteit' een georganiseerde groep die serieuze misdaden of overtredingen pleegt met als doel *financiële of anderzijds materiële winsten te verkrijgen*.¹² Het relevante onderscheid tussen deze begrippen is het verschil in doeleinden, terwijl het gedrag hetzelfde kan zijn. Terroristen hebben hoofdzakelijk politieke of ideologische doelstellingen, terwijl criminelen voornamelijk economisch gewin nastreven.

9 Generaal (USAF) Philip Breedlove was tot 4 mei 2016 *Supreme Allied Commander Europe* (SACEUR), sindsdien is de functie overgenomen door Generaal (USA) Curtis Scaparrotti.

10 Jim Garamone, 'NATO Commander Breedlove Discusses Implications of Hybrid War', *US Department of Defense* (website), 23 maart 2015. <http://www.defense.gov/News-Article-View/Article/604334/nato-commander-breedlove-discusses-implications-of-hybrid-war>.

11 Deze definitie is ontleend aan die welke de Europese Raad hanteert, accenten zijn toegevoegd; De Raad van de Europese Unie, Kaderbesluit van de Raad van 13 juni 2002 inzake terrorismebestrijding (2002/475/JBZ), artikel 1, <http://eur-lex.europa.eu/l/egal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002F0475&from=NL>.

12 Accenten zijn toegevoegd. Deze definitie is ontleend aan de definitie zoals die in de Verenigde Naties Conventie jegens transnationale criminaliteit is geformuleerd; United Nations Office on Drugs and Crime, *United Nations Convention Against Transnational Organized Crime and the Protocols thereto* (New York: 2004): pagina 5, artikel 2.a. <http://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC%20Convention/TOCebook-e.pdf>.

Een belangrijk onderscheid is dat terrorisme en criminaliteit op zowel actoren als activiteiten betrekking kunnen hebben. Dit betekent dat er een overlap tussen twee *activiteiten* mogelijk is, zonder dat er sprake hoeft te zijn van directe samenwerking tussen twee verschillende fysieke *actoren*. Zo kan een terroristische groep gebruikmaken van criminaliteit, zonder daarvoor een criminele organisatie in te schakelen.

Theoretisch kader

Vooraanstaande academici als Louise Shelley en Chris Dishman hebben in de loop der tijd een omwenteling gemaakt in het denken over de verweving van terrorisme en criminaliteit. Zij hebben de omslag gemaakt van het 'zelfde methoden, andere motieven'-argument¹³ naar de stelling dat terrorisme en criminaliteit dermate samen zijn gaan vallen dat er hybride entiteiten¹⁴ zijn ontstaan. Het eerste argument houdt in dat terroristen en criminelen door de verschillende doelstellingen (respectievelijk ideologisch en economisch) geen samenwerking aan zullen gaan, alleen indien hoogst noodzakelijk en voor de korte termijn.¹⁵

Echter, onder meer vanwege de intensieve samenwerking tussen terroristen en criminelen zijn de twee groepen steeds meer karakteristieken van elkaar gaan overnemen. Huidige transnationale illegale groeperingen vertonen kenmerken van zowel terroristen als criminelen.¹⁶ In de loop der tijd heeft daarom het 'hybriditeit'-argument de overhand gekregen in het debat.

De verschuiving in dit denken is terug te voeren op twee veranderingen. Aan de ene kant veranderden omstandigheden in het internationale systeem na het einde van de Koude Oorlog. Door de sterke afname van staats sponsoring zijn terroristen op zoek gegaan naar andere manieren van financiering. Daarnaast heeft mondialisering, onder meer door de opkomst van het internet, gezorgd voor een toename van migratiestromen en vrijhandel, en zijn de aanhang en de operaties van terroristische groepen geïnternationaliseerd.¹⁷

Aan de andere kant verschillen de organisatie-structuur en operaties van transnationale criminele en terroristische organisaties wezenlijk van de hiërarchische, *top-down* organisatie-structuren van voor en tijdens de Koude Oorlog. De nieuwe illegale (terroristische en criminele) groeperingen maken veelal gebruik van een plattere netwerkstructuur¹⁸. Kleine, lokaal verspreide cellen zijn verantwoordelijk geworden voor de financiën. Hierdoor krijgen leiders van lokale cellen meer vrijheid om te opereren en het eigenbelang na te streven.

De internationale illegale entiteiten hebben meer met elkaar gemeen, waaronder het feit dat beide profiteren van zwakke of corrupte staatsstructuren met diepgewortelde zwarte markten. In dit soort zwakke of corrupte staten zullen criminaliteit en terrorisme samenkomen, omdat beide illegale groeperingen door onontwikkelde wetshandhaving, zwakke grenscontroles en een algemeen gebrek aan controle op illegale activiteiten volop de ruimte krijgen.

Samenwerking tussen en verwevenheid van criminaliteit en terrorisme leiden tot de instandhouding van die omgevingen waarbinnen de transnationale illegale groeperingen kunnen floreren.¹⁹

13 In de literatuur wordt dit argument aangeduid als het '*methods not motives*' argument.

14 Dit artikel verstaat onder een hybride entiteit een groepering die kenmerken vertoont van meerdere groeperingen tezamen en in dit geval dus wanneer de politieke en economische belangen van een organisatie sterk met elkaar zijn verweven. Chris Dishman, 'The Leaderless Nexus: When Crime and Terror Converge', *Studies in Conflict & Terrorism* 28, no. 3 (2005): 247. <http://dx.doi.org/10.1080/10576100590928124>.

15 Chris Dishman, 'Terrorism, Crime and Transformation', *Studies in Conflict & Terrorism* 24, (1)(2001): 48, geraadpleegd op 2 september 2015, 10.1080/10576100118878.

16 Louise I. Shelley, John T. Picarelli et al., 'Methods and Motives: Exploring the Links between Transnational Organized Crime and International Terrorism', *National Criminal Justice Reference Service*, document no.: 211207 (September 2005): 4, <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/211207.pdf>.10-11.

17 Celina B. Realuyo, 'The Terror-Crime Nexus: Hezbollah's Global Facilitators', *PRISM* 5 (1) (2014): 118, <http://www.ndu.edu/Portals/59/Documents/CCO/PRISMVol5No1.pdf>.

18 Kaldor, *New and Old Wars*, 10; Dishman, 'The Leaderless Nexus', 238-240.

19 Louise I. Shelley, 'The Unholy Trinity: Transnational Crime, Corruption, and Terrorism', *Brown Journal of World Affairs* 11 (2) (Winter/Spring 2005). <http://www.heinonline.org.proxy-ub.rug.nl/HOL/Print?collection=journals&handle=hein.journals/brownjwa11&id=383&print=section&section=41&ext=.pdf>.

Dit artikel hanteert een theoretisch kader dat is gevormd door ideeën van wetenschappers als Tamara Makarenko, Louise Shelley, John Picarelli en Chris Dishman (zie figuur 1 voor een samenvatting van het theoretisch raamwerk). De diverse maten van convergentie die hier staan uitgewerkt (*cooperation, activity appropriation, hybridity en transformation*) kunnen worden weergegeven op een glijdende schaal. Deze schaal maakt zichtbaar dat een terroristische organisatie zich op diverse punten binnen het convergentiespectrum kan bevinden. Naarmate een terroristische organisatie zich meer aan de rechterkant van de schaal bevindt, is er meer sprake van verweving tussen criminaliteit en terrorisme.

‘Cooperation’

Het eerste punt op de schaal is *cooperation*, wanneer een politiek of ideologisch gemotiveerde groep samenwerkt met een criminele organisatie, of wanneer bepaalde illegale activiteiten worden uitbesteed aan criminelen. Terroristische organisaties gaan allianties aan om expertise te verkrijgen, operaties te ondersteunen²⁰ of om specialistische taken uit te besteden aan criminelen.²¹ Concrete voorbeelden zijn terroristen die in ruil voor wapens drugs leveren aan criminelen, die criminele expertise op het gebied van het witwassen van geldstromen inhuren en die onder grote internationale smokkelverbanden vallen.²²

Terroristen en criminelen met een gemeenschappelijke culturele achtergrond (op basis van nationaliteit of religie bijvoorbeeld) zullen eerder geneigd zijn samen te werken, omdat er vanwege die verwantschap een gevoel van loyaliteit bestaat. Tegelijkertijd zijn gedeelde economische belangen ook een belangrijke reden om samenwerkingsverbanden aan te

20 Tamara Makarenko, 'The Crime-Terror Continuum: Tracing the Interplay between Transnational Organised Crime and Terrorism', *Global Crime* 6, no. 1 (February 2004): 131, <http://dx.doi.org/10.1080/1744057042000297025>.

21 Shelley et al., 'Methods and Motives', 46.

22 Makarenko, 'The Crime-Terror Continuum', 131-132.

Journalisten in de newsroom van Hezbollah's tv-station Al-Manar, Beiroet, Libanon

FOTO AP, B. HUSSEIN

gaan.²³ Zowel criminelen als terroristen hebben bijvoorbeeld behoefte aan bepaalde diensten als witwassen van geldstromen, het ongezien uitvoeren van financiële transacties, communicatiemiddelen en goederen- en mensensmokkel.²⁴

'Activity appropriation'

Het tweede punt op de schaal is *activity appropriation*, wanneer ideologisch of politiek gemotiveerde groepen operationeel gebruik maken van criminele tactieken. *Activity appropriation* houdt in dat een terroristische organisatie niet een criminele groep aanwendt om bepaalde doelen te behalen, maar dat de organisatie zelf, direct, criminele activiteiten ontplooit, zoals smokkel, drugshandel en creditcardfraude.²⁵ De terreurgroep ondervindt hierdoor niet de nadelen die inherent zijn aan samenwerkingsrelaties, zoals wantrouwen en de blootstelling van de organisatie aan externe partijen.²⁶

Terroristen zullen juist die situaties uitbuiten waar snel en ongezien winst te maken is. Het bestaan van diaspora van migranten die cultureel verwant zijn aan de terroristische organisatie in kwestie biedt terroristen de mogelijkheid en een dekmantel voor het ontplooiën van criminele activiteiten.²⁷

'Hybridity'

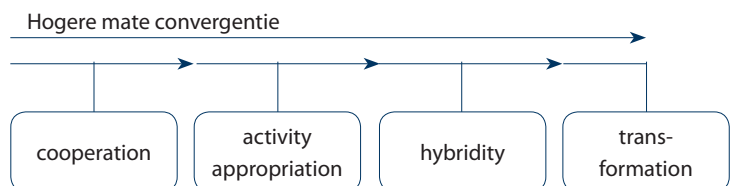
Het derde punt op de schaal is *hybridity*. Hierbij vertoont een groepering kenmerken van zowel criminaliteit als terrorisme. Vaak is het onderscheid niet meer te maken of de groepering van oorsprong crimineel of terroristisch was. Overwegend bestaat er nog wel een politieke doelstelling, maar die dient slechts ter façade, bijvoorbeeld om de aanhang te behouden of om wetshandhaving te misleiden.

Veranderingen in leiderschapsstructuur en de toename van onafhankelijke cellen kunnen ook duiden op een hybride entiteit. In plaats van een politiek of religieus gemotiveerde leider, komt er een meer gematigd leider, of een leider die zich niet uitlaat over politieke doelstellingen.²⁸ Door de toename van onafhankelijke

cellen is er minder controle vanuit de top. Individuele cellen hebben dan de vrijheid om persoonlijke doelstellingen (eigenbelang) na te streven.²⁹

'Transformation'

Het laatste punt op de schaal is *transformation*. Hierbij zijn de ideologische of politieke doelstellingen van een terroristische organisatie omgeslagen naar economische doeleinden met winstoogmerk. De fundamentele onderscheidende karakteristieken van een terroristische organisatie zijn dan dus getransformeerd.³⁰ *Transformation* kan plaatsvinden wanneer er geen politieke of ideologische strijd meer wordt geleverd, omdat er bijvoorbeeld een akkoord met de overheid is overeengekomen. Daarnaast kan een terroristische organisatie zozeer verweven raken met het criminele circuit en wennen aan de vaste stroom van inkomsten, dat de politieke of ideologische beweegredenen in de loop van de tijd ondergeschikt worden aan het winstoogmerk.³¹

Figuur 1 Glijdende schaal criminaliteit-terrorisme

23 Shelley et al., 'Methods and Motives', 55-58.

24 Idem, 45, 52.

25 Shelley et al., 'Methods and Motives', 36; Makarenko, 'The Crime-Terror Continuum', 133-135.

26 Makarenko, 'The Crime-Terror Continuum', 133-135.

27 Lyuobuv Mincheva, Ted Robert Gurr, 'Unholy alliances?: How Trans-state Terrorism and International Crime Make Common Cause', Paper presented at the Annual Meeting of the International Studies Association, Panel on Comparative Perspectives on States, Terrorism and Crime, San Diego, March 24, 2006, 7. http://www.cidcm.umd.edu/publications/papers/unholy_alliances.pdf.

28 Tamara Makarenko, *Europe's Crime-Terror Nexus: Links between terrorist and organised crime groups in the European Union*, Directorate-General for Internal Policies: Policy Department C: Citizen's Rights and Constitutional Affairs (Brussel: Europees Parlement: 2012): 36. <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201211/20121127 ATT56707/20121127 ATT56707EN.pdf>.

29 Dishman, 'The Leaderless Nexus', 238.

30 Chris Dishman, 'Terrorism, Crime and Transformation', 48.

31 Shelley et al., 'Methods and Motives', 36.

FOTO REUTERS, H. ABDALLAH

Hezbollah-leider Sayyed Hassan Nasrallah spreekt zijn aanhangers toe vanaf een scherm (Bekaa vallei, mei 2016). Ze herdenken het 16-de jaar van de terugtrekking van Israël uit zuidelijk Libanon

Het is vaak lastig te bepalen op welk punt op de glijdende schaal een organisatie zich bevindt. Deze complexiteit komt voort uit de beperkte beschikbare informatie over de activiteiten en beweegredenen van terroristen.

Hezbollah als organisatie

De terroristische organisatie die ik in beschouwing neem is Hezbollah. Hezbollah is om twee redenen interessant. In de eerste plaats omdat Hezbollah door diverse theoretici, onder wie *Hybrid Warfare*-expert Frank Hoffman, wordt gezien als de groepering die met zowel statelijke als niet-statale tactieken haar manier van oorlogvoeren wezenlijk heeft

veranderd en dus een aanzienlijke uitdaging vormt. Ten tweede is Hezbollah op veel gebieden actief, waaronder criminele activiteiten.³²

Opkomst

Verschillende ontwikkelingen liggen ten grondslag aan de opkomst van deze sjiitische organisatie in Libanon in begin jaren tachtig van de vorige eeuw. Zo was en is de sjiitische gemeenschap in Libanon zowel politiek als economisch ondergeschikt, wat resulteerde in ontevredenheid onder Libanese sjiieten. Daarnaast gaf de Iraanse revolutie eind jaren zeventig hoop op het stichten van een Islamitische staat in Libanon. Tot slot vormde de inval van Israël in Zuid-Libanon in 1982 de directe aanleiding voor de opkomst van militante groepen.

32 Hoffman, *Conflict in the 21st Century: the Rise of Hybrid Wars*, 35-36.

Deze groepen zijn uiteindelijk voor een groot gedeelte samengekomen onder de paraplu van Hezbollah. Deze militanten opereerden tegen de Israëlische troepen, maar stredden tegelijkertijd voor verbetering van de politieke en economische situatie van sjiïeten in Libanon. Iran heeft tijdens de opkomst van Hezbollah de militanten gesteund, met onder meer training en wapens. Voor Iran betekende de sjiïtische opstand in Libanon een uitgelezen kans om de Islamitische Revolutie uit te dragen.³³ Iran is Hezbollah na de eerste jaren zowel materieel als financieel blijven steunen, Syrië volgde later.³⁴

Hezbollah heeft in 1985 en in 2009 manifesten uitgebracht die de doelstellingen van de organisatie beschrijven. De Open Brief uit 1985 heeft een sterke religieuze inslag, die het stichten van een Islamitisch regime in Libanon als ultieme doelstelling benoemt.³⁵ Het Manifest uit 2009 is meer gericht op binnenlandse politiek. Het onderstreept het belang van een sterke overheid die in de behoeften van haar burgers voorziet. Kern van de boodschap blijft dat er een Islamitisch regime in Libanon moet worden gesticht, op basis van Islamitisch recht en naar voorbeeld van Iran.³⁶

Niet-militaire activiteiten

Hezbollah ontplooit naast militaire activiteiten ook activiteiten op het gebied van politiek en maatschappij. De organisatie is sinds 1992 actief in de nationale politiek, met een aantal zetels in het parlement en ministers in de regering. De sociale tak voorziet op lokaal niveau in veel maatschappelijke taken, voornamelijk op die gebieden waar de overheid in gebreke blijft. Hezbollah geniet mede door deze activiteiten brede steun bij de lokale bevolking.³⁷

De Verenigde Staten hebben Hezbollah in 1997 als terroristische organisatie aangemerkt, zonder een onderscheid te maken tussen de politieke, sociaaleconomische en militaire pijlers waar de organisatie op is gebouwd.³⁸ De Europese Unie heeft in 2013 wel dit onderscheid gemaakt en alleen de militaire tak van Hezbollah als terroristische organisatie aan-

geduid.³⁹ Tot slot heeft ook de Arabische Liga in maart 2016 Hezbollah als terroristische organisatie aangemerkt.⁴⁰

Voor dit artikel beschouw ik Hezbollah als een terroristische organisatie, mede omdat Hezbollah zelf sterk benadrukt dat haar hele optreden en organisatie in dienst staan van militaire activiteiten.⁴¹ Daarnaast heeft Hezbollah diverse terroristische aanslagen gepleegd en hoewel de organisatie zelden een aanslag opeist (mede door het gevaar wat dat oplevert voor de binnenlandse politieke positie), is het bewijs tegen Hezbollah vaak ontegenzeggelijk.⁴² Bovendien is, zoals gezegd, het ultieme doel van Hezbollah het stichten van een Islamitisch regime in Libanon, wat een duidelijk politieke en ideologische doelstelling is.

Hezbollah en transnationale criminaliteit

Buiten Libanon is het westelijk halfrond een belangrijke regio voor Hezbollah en dan voornamelijk Zuid-Amerika, waar Hezbollah sinds de jaren tachtig criminele activiteiten

-
- 33 Michael P. Arena, 'Hizballah's Global Criminal Operations', *Global Crime* 7, no. 3-4 (August-November 2006): 456-457, 10.1080/17440570601073186; Jonathan Masters and Zachary Laub, 'Hezbollah (a.k.a. Hizbollah, Hizbu'llah)', *Council on Foreign Relations* (website). <http://www.cfr.org/lebanon/hezbollah-k-hizbollah-hizbullah/p9155>.
- 34 Schattingen van de financiële steun lopen uiteen van 60 tot 200 miljoen dollar per jaar; Arena, 'Hizballah's Global Criminal Operations', 455; Masters and Laub, 'Hezbollah' (website).
- 35 'Primary Sources: An Open Letter: The Hizballah Program', *Council on Foreign Relations* (website). <http://www.cfr.org/terrorist-organizations-and-networks/open-letter-hizballah-program/p30967>.
- 36 'The New Hezbollah Manifesto: November 2009', *Lebanon Renaissance Foundation* (website). www.lebanonrenaissance.org/assets/Uploads/15-The-New-Hezbollah-Manifesto-Nov09.pdf.
- 37 Masters, Jonathan and Laub, Zachary. Council on Foreign Relations (website). <http://www.cfr.org/lebanon/hezbollah-k-hizbollah-hizbullah/p9155>.
- 38 'Foreign Terrorist Organizations', *U.S. Department of State* (website). <http://www.state.gov/j/ct/rls/other/des/123085.htm>.
- 39 Justyna Pawlak en Adrian Croft, 'EU adds Hezbollah's military wing to terrorism list', *Reuters*, 22 juli 2013. <http://www.reuters.com/article/2013/07/22/us-eu-hezbollah-idUSBRE96K0DA20130722#WvV5x5hRO2tjCMD.97>.
- 40 Maarten Back, 'Arabische Liga bestempelt Hezbollah als terroristisch', *NRC Handelsblad*, 11 maart 2016. <http://www.nrc.nl/nieuws/2016/03/11/arabische-liga-bestempelt-hezbollah-als-terroristisch-a1408658>.
- 41 Martin Rudner, 'Hizbullah Terrorism Finance: Fund-Raising and Money-Laundering', *Studies in Conflict & Terrorism* 33, no. 8 (2010): 701, 10.1080/1057610X.2010.494169.
- 42 Arena, 'Hizballah's Global Criminal Operations', 458.

ILLUSTRATIE ICJ

In de Tri-Border Area, het grensgebied van Paraguay, Argentinië en Brazilië, is sprake van een zwakke centrale staatsstructuur, een levendige informele economie en wijdverspreide corruptie. Dit maakt het gebied aantrekkelijk voor criminele groeperingen

ontplooit.⁴³ De Tri-Border Area (TBA), het grensgebied van Paraguay, Argentinië en Brazilië, beschikt over verschillende factoren die kunnen worden uitgebuit door illegale

groeperingen: een zwakke centrale staatsstructuur en wetshandhaving, een dynamische informele economie, een grote Libanese gemeenschap (door grootschalige emigratie van Libanezen gedurende de burgeroorlog van 1975 tot 1990) en wijdverspreide corruptie.⁴⁴

Het doel van de aanwezigheid van de Hezbollah-cellen in Zuid-Amerika is het creëren van een fysiek netwerk dat inkomsten kan genereren, maar dat ook op laag niveau logistieke taken uit kan voeren indien er een terroristische aanslag in het gebied is gepland.⁴⁵

Hezbollah kan het beste geplaatst worden binnen de punten van *cooperation* en *activity appropriation* op de glijdende schaal criminaliteit-terrorisme. Hierna leg ik uit waarom dit het geval is. Daarbij noem ik voorbeelden van cellen die op lokaal niveau opereren. Dit betekent niet dat de voorbeelden irrelevant zouden zijn voor het algemene beeld, omdat de cellen juist door hun kleinschaligheid effectief en ongezien kunnen opereren.

'Cooperation': drugshandel en mensensmokkel

Buiten Libanon werken Hezbollah-cellen in de drugshandel intensief samen met criminele organisaties, waaronder sjiiitische criminelen in de TBA.⁴⁶ Vanaf midden jaren tachtig zijn Libanese Colombianen betrokken in cocaïnesmokkel en witwaspraktijken voor drugskartels. Door de jaren heen heeft deze samenwerking zich verdiept.⁴⁷ De netwerken voor het smokkelen van cocaïne bestonden al voordat Hezbollah aanwezig was in het gebied, maar door de culturele verwantschap met de Libanese gemeenschap in de TBA was het voor Hezbollah-cellen mogelijk samenwerkingsverbanden aan te gaan.⁴⁸

Interessant genoeg is de samenwerking voordelig voor zowel Hezbollah-cellen als drugskartels. De kennis van Hezbollah over de bouw van ondergrondse tunnels en *vehicle-based improvised explosive devices*⁴⁹ wordt bijvoorbeeld doorgegeven aan drugshandelaren.⁵⁰ Tussenpersonen blijken van belang voor dit soort samenwerkingsverbanden. Zij spelen een grote rol in onder meer drugssmokkel, witwas-

43 Hezbollah is actief over de hele wereld. Dit artikel gaat alleen in op enkele activiteiten op het westelijk halfrond.

44 Tom Diaz and Barbara Newman, *Lightning out of Lebanon: Hezbollah terrorists on American soil* (New York: The Random House Publishing Group, 2005), 106-108; William Constanza, 'Hizballah and Its Mission in Latin America', *Studies in Conflict and Terrorism* 35, no. 3 (2012): 195. 10.1080/1057610X.2012.648155.; Shelley et al., 'Methods and Motives', 59-60.

45 Constanza, 'Hizballah and Its Mission in Latin America', 196, 205; Diaz and Newman, *Lightning out of Lebanon*, 68, 69.

46 Realuyo, 'The Terror-Crime Nexus: Hezbollah's Global Facilitators', 125.

47 Matthew Levitt, 'Hizballah narco-terrorism: A growing cross-border threat', *IHS Defense, Risk and Security Consulting* (September 2012): 37. https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Levitt20120900_1.pdf.

48 Idem, 61.

49 Geïmproviseerde bommen in voertuigen.

praktijken en het doorsluizen van winsten uit de drugshandel naar Hezbollah in Libanon.⁵¹

In de TBA werkt Hezbollah samen met een Chinese criminele familie, die zich richt op mensensmokkel naar de VS. Deze Chinese familie beheert tevens een deel van de fondsen voor Hezbollah. De samenwerking is dus gebaseerd op gedeelde economische belangen; Hezbollah en de criminele familie hebben immers geen culturele verwantschap of andere gedeelde belangen.

Aan de ene kant profiteert Hezbollah dus van de aanwezigheid van Libanese criminelen in de TBA, die een dekmantel kunnen bieden voor de eigen activiteiten. Hezbollah werkt met hen samen op basis van culturele verwantschap en wederzijds vertrouwen.⁵² Aan de andere kant hoeft er in de samenwerkingsrelaties geen sprake te zijn van verwantschap op basis van religie of ideologie. Het zijn louter gedeelde economische belangen die Hezbollah en bijvoorbeeld de Chinese criminele familie samenbrengen. Terroristische groeperingen zullen die samenwerkingen aangaan die hen op dat moment het voordeligst uitkomen.

'Activity appropriation' of 'hybridity'?

Daarnaast zijn Hezbollah-cellen zelf betrokken bij criminele activiteiten, dus zonder tussenkomst van externe partijen. Hezbollah maakt bijvoorbeeld in Latijns-Amerika inbreuk op het zogeheten intellectueel eigendomsrecht. Winsten vergaard uit piraterij van onder meer films en computerspellen worden overgeheveld naar de moederorganisatie van Hezbollah in Libanon.⁵³ Mantelorganisaties⁵⁴ spelen een belangrijke rol in witwasactiviteiten en bieden een dekmantel voor de illegale operaties.

Een belangrijke aanhanger van Hezbollah in Latijns-Amerika was Assad Barakat.⁵⁵ Hij bezat een groot gedeelte van een winkelcentrum in Ciudad del Este (Paraguay), dat als mantelbedrijf diende voor piraterij (van onder meer software en films), geldvervalsing⁵⁶ en afpersing van ondernemers. Paraguayaanse autoriteiten omschreven Barakat als de leider van Hezbollah in de *Tri-Border Area*, met veel

hoge connecties in Libanon.⁵⁷ Tijdens zijn arrestatie is bewijs gevonden van verzendingen naar Libanon met een waarde van een kwart miljoen dollar per maand en brieven van Hassan Nasrallah, de secretaris-generaal van Hezbollah, gericht aan Barakat.⁵⁸

Niet alleen vervulde Barakat een belangrijke ondersteunende rol in de TBA, de Paraguayaanse justitie verdenkt hem ook van betrokkenheid bij de bomaanslag op het joodse gemeenschapscentrum in Buenos Aires, in 1994. Mogelijk was hij verantwoordelijk voor de import van de benodigde materialen voor de aanslag.⁵⁹

Hezbollah heeft eveneens manieren gevonden om criminele activiteiten te ontplooiën in de VS, zonder daarbij de aandacht te trekken van autoriteiten.⁶⁰ Hezbollah-cellen zijn onder meer betrokken bij drugs-, wapen- en mensensmokkel, creditcard- en paspoortfraude, vervalsing van goederen en geld, en sigaretten-smokkel.

Hezbollah in de VS

Zo rolden Amerikaanse autoriteiten in de jaren negentig een groot netwerk op dat sigaretten smokkelde in Charlotte, North-Carolina. Het netwerk was in handen van een cel die aan

50 Matthew Levitt, *Hezbollah: The Global Footprint of Lebanon's Party of God* (London: Hurst & Company, 2013): 328; - 'Hizbullah narco-terrorism', 40.

51 Tussenpersonen bekend bij de autoriteiten zijn onder andere Chekry Harb en Ayman Joumaa. Celina B. Realuyo, 'The Terror-Crime Nexus: Hezbollah's Global Facilitators', 122, 124, 125; Levitt, 'Hizbullah narco-terrorism', 38.

52 Shelley et al., 'Methods and Motives', 54-56.

53 Arena, 'Hizbullah's Global Criminal Operations', 459.

54 Mantelorganisaties, ook wel *front companies* genoemd, zijn bedrijven die op het eerste gezicht zelfstandig lijken, maar in realiteit sterk verbonden zijn met een andere organisatie. Criminelen gebruiken mantelorganisaties veelal om (winsten van) illegale activiteiten te maskeren; Department of the Treasury: Financial Crimes Enforcement Network, 'Potential Money Laundering Risks Related to Shell Companies', *FIN-2006-G014* (9 november 2006): 1-2. <https://www.sec.gov/about/offices/ocie/aml2007/fin-2006-g014.pdf>.

55 Gearresteerd in Brazilië in 2002; Constanza, 'Hizballah and Its Mission in Latin America', 196.

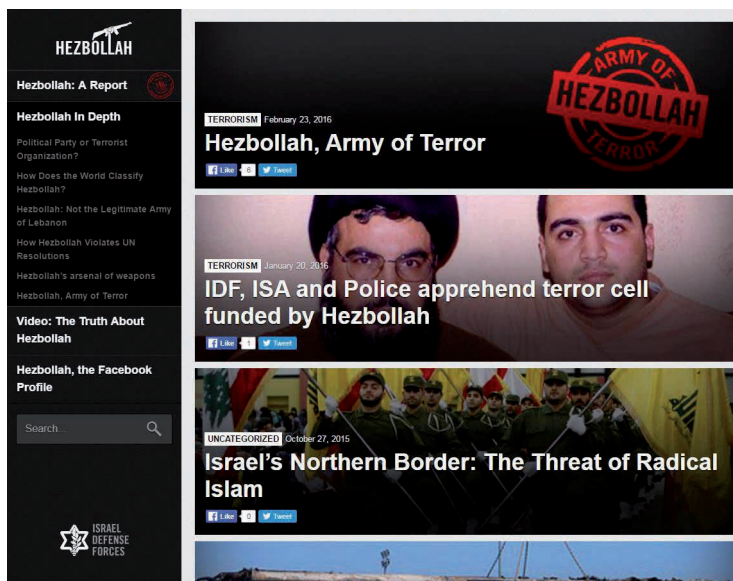
56 Levitt, 'Hizbullah narco-terrorism', 37.

57 Arena, 'Hizbullah's Global Criminal Operations', 460; Rudner, 'Hizbullah Terrorism Finance', 706.

58 Constanza, 'Hizballah and Its Mission in Latin America', 197.

59 Arena, 'Hizbullah's Global Criminal Operations', 470.

60 Idem, 464-465.

Het Israëliëse leger brengt Hezbollah met een speciale website in kaart

Hezbollah was gelieerd. Deze Charlotte-cel wist het verschil in heffingen op sigaretten tussen North-Carolina en Michigan goed uit te buiten. Ze verkocht goedkope sigaretten uit North-Carolina in Michigan, waar een veel hogere belasting werd geheven op sigaretten.⁶¹ Door gebruik te maken van de verschillen in

wetgeving tussen de twee staten kon de Charlotte-cel winsten maken tussen naar schatting 1.5 en 2.5 miljoen dollar.⁶² De winsten werden vooral gebruikt voor de aanschaf van uitrusting en technologie (GPS-systemen, nachtkijkers, computers, luchtvaartsoftware, fotoapparatuur) voor zowel militaire als civiele doeleinden,⁶³ en voor financiële steun aan Hezbollah.⁶⁴

De Charlotte-cel opereerde als professionele criminele groepering, door gebruik te maken van verschillende creditcards, autoriteiten te misleiden⁶⁵ en een pompstation te runnen dat fungeerde als mantelbedrijf. De beschuldigingen aan de cel waren onder meer: het aangaan van nephuwelijken,⁶⁶ het witwassen van geldstromen, materiële ondersteuning bieden aan een terroristische organisatie, frauderen met creditcards, diefstal van identiteitsbewijzen⁶⁷ en het transporteren van gestolen goederen. Leden van de cel waren verwant aan elkaar, onder meer op basis van familie en religie. De cel bood Hezbollah een fysieke aanwezigheid in de VS voor logistieke ondersteuning, voor verwerving van inkomsten, rekrutering en verspreiding van allerlei Hezbollah-propaganda.⁶⁸

De zaak tegen de Charlotte-cel is begonnen als een zaak tegen criminelen. De connectie met Hezbollah kwam pas later aan het licht, toen de *Federal Bureau of Investigation (FBI)* betrokken raakte bij het onderzoek.⁶⁹ De cel is opgerold in 2001, na een voortraject van vijf jaar waarbij de Amerikaanse autoriteiten, waaronder justitie, lokale politie-eenheden en de FBI, nauw hebben samengewerkt met internationale instanties.⁷⁰

Het optreden van de Hezbollah-cellen valt het beste in te delen bij *cooperation* en *activity appropriation*, omdat zij criminaliteit als middel beschouwen om een religieus doel te bereiken. Het gaat te ver om Hezbollah binnen het punt van *hybriditeit* te plaatsen, want hun terroristische en criminele activiteiten zijn niet gelijk aan elkaar. Het laatste punt op de schaal, *transformation*, is niet aan de orde, omdat ideologische overwegingen nog steeds een rol spelen voor de cellen, en zelfs belangrijker zijn dan criminele doelstellingen.

- 61 Rudner, 'Hiszbollah Terrorism Finance', 706; Arena, 'Hiszbollah's Global Criminal Operations', 464-465.
- 62 Scott D. Broyles and Martha Rubio, 'A Smokescreen for Terrorism', *United States Attorney's Bulletin* 52, no. 1 (January 2004): 33. <http://www.justice.gov/sites/default/files/usao/legacy/2006/02/14/usab5201.pdf>.
- 63 Broyles and Rubio, 'A Smokescreen for Terrorism', 34; Diaz and Newman, *Lightning out of Lebanon*, 206.
- 64 Arena, 'Hiszbollah's Global Criminal Operations', 464-465.
- 65 Onder meer door vrouwen als chauffeurs van de busjes met smokkelwaar te laten rijden, waarop fietsen gemonteerd waren, zodat het leek alsof ze op vakantie waren.
- 66 Behalve nephuwelijken ging het ook om leugens tegenover immigratiediensten; Broyles and Rubio, 'A Smokescreen for Terrorism', 31.
- 67 Het overnemen van studentenvisa of rijbewijzen; Broyles and Rubio, 'A Smokescreen for Terrorism', 32.
- 68 Broyles and Rubio, 'A Smokescreen for Terrorism', 31-33; Diaz & Newman, *Lightning out of Lebanon*, 185.
- 69 Diaz and Newman, *Lightning out of Lebanon*, 180, 182-183.
- 70 Broyles and Rubio, 'A Smokescreen for Terrorism', 34; In eerste instantie werd hij veroordeeld tot 155 jaar gevangenisstraf, maar na hoger beroep werd in 2011 een vonnis van dertig jaar gevangenisstraf uitgesproken; 'Mohamad Youssef Hammoud sentenced to 30 years in terrorism financing case' (January 27, 2011), *U.S. Immigration and Customs Enforcement* (website). <https://www.ice.gov/news/releases/mohamad-youssef-hammoud-sentenced-30-years-terrorism-financing-case>.

Tussenbalans

Concluderend kan dus worden gesteld dat er in grote mate sprake is van convergentie tussen Hezbollah en transnationale criminaliteit. Hezbollah-cellen buiten Libanon gaan verschillende samenwerkingsverbanden aan, zowel met Libanese migranten in het buitenland als met buitenstaanders, om winsten te maken in het criminele circuit en die vervolgens door te sluizen naar de leiding van Hezbollah in Libanon.

Daarnaast ontplooiën Hezbollah-cellen zelf criminele activiteiten, zonder daarbij de hulp in te schakelen van externen. De internationale cellen benutten hierbij de mogelijkheden die niches of verschillen in de wetgeving hen bieden.

Implicaties voor antiterrorismebeleid

Uit de casus van Hezbollah blijkt het belang van criminele activiteiten voor de organisatie en dus voor antiterrorismebeleid. Een antiterrorismebeleid dat louter is gericht tegen criminele activiteiten van een omvangrijke en complexe terroristische organisatie als Hezbollah ontwricht niet de organisatie als geheel, maar slechts een deel. Internationaal dient het overkoepelende antiterrorismebeleid zich dus ook te richten op de politieke beweegredenen, sociaaleconomische omstandigheden en gewelddadige uitingen.⁷¹

De complexiteit, diversiteit en het veelzijdige karakter van huidige illegale groeperingen onderstrepen het gegeven dat een 'one-size-fits-all' benadering nooit effectief zal kunnen zijn tegen terroristische organisaties. Er zal per groepering moeten worden bekeken wat de beste strategie is om die groepering te ondermijnen.

Coherent beleid

Risico- en inlichtingenonderzoeker Tamara Makarenko geeft tevens aan dat het belangrijk is om een coherent, alomvattend beleid na te streven en om acties goed te coördineren, ook internationaal gezien en in samenhang met non-gouvernementele en private sectoren.⁷²

De criminele activiteiten van Hezbollah kunnen bovendien worden beschouwd als onderdeel van een alomvattende hybride strategie. De tactieken van Hezbollah variëren van conventionele oorlogvoering tot guerrilla-

Door de complexiteit, diversiteit en het veelzijdige karakter van hedendaagse illegale groeperingen zal een 'one size fits all'-antiterrorismebeleid nooit effectief kunnen zijn

tactieken⁷³ en van de belangrijke sociale tak van de organisatie die steun van de bevolking genereert⁷⁴ tot de grootschalige mediacampagnes vanuit Al-Manar, het mediastation van de organisatie.⁷⁵

Deze diversiteit toont aan dat Hezbollah in alle mogelijke machtsdomeinen actief wil zijn en de zwakke plekken van de tegenstander daarmee probeert aan te pakken.⁷⁶ Een hybride benadering ten opzichte van de organisatie is naar mijn mening dan ook gegrond.

Meerdere invalshoeken

Zoals ook generaal Breedlove heeft gesteld, dient een dergelijke hybride dreiging vanuit diverse invalshoeken te worden benaderd.⁷⁷ De

-
- 71 Makarenko, 'Criminal and Terrorist Networks: Gauging Interaction', 71.; Shelley et al., 'Methods and Motives', 76-78.
- 72 Makarenko, 'Criminal and Terrorist Networks: Gauging Interaction', 69-70; John Rollins and Liana Sun Wyler, "Terrorism and Transnational Crime: Foreign Policy Issues for Congress," Congressional Research Service Report for Congress (June 11, 2013), summary, 26. <https://www.fas.org/sgp/crs/terror/R41004.pdf>; Makarenko, *Europe's Crime-Terror Nexus*, 13; Shelley et al., 'Methods and Motives', 76-78.
- 73 Hoffman, *Conflict in the 21st Century*, 35-36.
- 74 Oosterveld, Willem Th., Bekkers, Frank. 'Coming to grips with hybrid warfare', 8. The Hague Centre for Strategic Studies.
- 75 Idem, 26.
- 76 Hoffman, *Conflict in the 21st Century*, 28.
- 77 Garamone, 'NATO Commander Breedlove Discusses Implications of Hybrid War'.

FOTO: VN

Secretaris-generaal Ban Ki-moon observeert het gebied tijdens een bezoek aan de UN Peacekeeping Force in Libanon. Samenwerking met internationale organisaties als de VN is essentieel bij antiterrorismebeleid

inzet van het militaire instrument zou tot stabiliteit binnen een staat kunnen leiden, waardoor de overheid van de betreffende staat uiteindelijk in staat is zelf illegale activiteiten tegen te gaan en criminele organisaties kan bestrijden.⁷⁸

De krijgsmacht heeft echter niet alleen een rol binnen het ‘traditionele’ militaire domein, maar juist ook daarbuiten. Hierbij is het van cruciaal belang dat militairen samenwerken met diplomaten, maar ook met actoren in de private sector, zoals banken. Samenwerking

met internationale organisaties, variërend van de Verenigde Naties tot het Internationaal Monetair Fonds, is eveneens onmisbaar. Instrumenten op het gebied van financiën, wetshandhaving en inlichtingen zijn in deze casus het meest relevant.

Regelgeving aanscherpen

Op financieel gebied blijft het onderscheppen van financiële stromen een belangrijk onderdeel van antiterrorismebeleid.⁷⁹ Bovendien dient regelgeving gericht op financiële transacties te worden aangescherpt,⁸⁰ banken moeten bijvoorbeeld eerder alarm slaan bij verdachte transacties en frauduleuze praktijken en moeten dit snel kunnen doorgeven aan inlichtingendiensten.⁸¹ De financiële component van antiterrorismebeleid is meestal slechts beperkt effectief, omdat criminelen en

78 Makarenko, 'Criminal and Terrorist Networks: Gauging Interaction', 71-72; Rollins and Wyler, 'Terrorism and Transnational Crime', 21-22.

79 Realuyo, 'The Terror-Crime Nexus: Hezbollah's Global Facilitators', 127.

80 Rollins and Wyler, 'Terrorism and Transnational Crime', 24.

81 Makarenko, 'Criminal and Terrorist Networks: Gauging Interaction', 69-70.

terroristen juist de niches opzoeken in de controle. Bovendien maken ze gebruik van informele transactiesystemen, financiële transacties op basis van de handel in goederen en smokkelpraktijken.⁸²

Een hybride, alomvattende benadering dient ook op lagere niveaus door te werken, zoals op het gebied van wetshandhaving. De casus van de Charlotte-cel heeft bijvoorbeeld aangetoond dat lokale wetshandhaving een belangrijke rol speelt bij het opsporen van terroristen die betrokken zijn bij georganiseerde criminaliteit. Het probleem is dat terroristen niet openlijk opereren en zich dus buiten het zicht van de autoriteiten bemoeien met kleinschalige criminaliteit, wat hogere autoriteiten afdoen als irrelevant. Echter, wanneer de autoriteiten dergelijke kleinschalige criminele activiteiten in breder perspectief plaatsen⁸³ en men bereid is om relevante inlichtingen met elkaar te delen,⁸⁴ blijkt die informatie juist heel relevant, zo geeft ook Makarenko aan.⁸⁵

Voedingsbodem wegnemen

Een ander aspect binnen het instrument van wetshandhaving is het wegnemen van de voedingsbodem voor de verweving van terrorisme en criminaliteit. Het promoten van economische ontwikkeling en stabiliteit, en de ontwikkeling van middelen tegen corruptie en zwarte markten is een belangrijke stap bij het ondermijnen van illegale groeperingen.⁸⁶ Een mogelijkheid om corruptie tegen te gaan, is om ontwikkelingshulp conditioneel te maken aan anticorruptie-maatregelen in het ontvangende land.⁸⁷ Bovendien is het cruciaal dat criminele activiteiten waar terroristen van afhankelijk zijn, zoals paspoort- en identiteitsfraude, worden bemoeilijkt door capaciteitsopbouw op het gebied van wetshandhaving.⁸⁸

Ten slotte

Wat Hezbollah een extra gecompliceerde 'tegenstander' maakt, is dat de cellen voor een groot deel zijn verspreid en zijn opgegaan in de diaspora⁸⁹ binnen de TBA.⁹⁰ De omgeving beschermt veelal de aanwezigheid van Hezbollah-cellen; betere monitoring van de diaspora zou een daarom een middel kunnen zijn om de

connecties met Hezbollah te ontrafelen, zonder meteen de hele Libanese diaspora als pro-Hezbollah te bestempelen.

Tot slot is de rol van inlichtingendiensten cruciaal. Inlichtingen blijven relevant in het ontwikkelen van strategische analyses en operationele beleidskaders om netwerken van criminelen en terroristen te ontdekken, beïnvloeden en ondermijnen. De uitwisseling van informatie en inlichtingen is gunstig voor de ontwikkeling van concrete analyses van operaties van de terreurorganisatie en geeft tevens een completer beeld van de betrokkenheid in criminaliteit, waardoor antiterrorismebeleid effectiever kan worden.⁹¹

Een hybride, alomvattende benadering dient ook op de lagere niveaus door te werken

Kortom, om complexe en veelzijdige actoren als Hezbollah de pas af te snijden, is het cruciaal om een alomvattend, gecoördineerd beleid te handhaven door middel van diverse machtsinstrumenten die staten, internationale organisaties en private actoren tot hun beschikking hebben. ■

82 Rollins, Wyler, 'Terrorism and Transnational Crime', 24; Rudner, 'Hizbullah Terrorism Finance', 708-710.

83 Makarenko, *Europe's Crime-Terror Nexus*, 41-43.

84 Rollins and Wyler, 'Terrorism and Transnational Crime', 25; Makarenko, *Europe's Crime-Terror Nexus*, 41-43.

85 Makarenko, *Europe's Crime-Terror Nexus*, 41-43.

86 Constanza, 'Hizballah and Its Mission in Latin America', 206.

87 Rollins and Wyler, 'Terrorism and Transnational Crime', 23.

88 Makarenko, 'The Crime-Terror Continuum', 141-142.

89 Mary Kaldor ziet diaspora ook als belangrijk onderdeel van Nieuwe Oorlogen, op het gebied van inkomstenvergaring en criminele activiteiten: Kaldor, *New and Old Wars*, 10, 87.

90 Matthew Levitt, 'Hezbollah: Financing Terror through Criminal Enterprise', Hearing of the Committee on Homeland Security and Governmental Affairs United States Senate (May 25, 2005), 11. <https://www.washingtoninstitute.org/html/pdf/hezbollah-testimony-05252005.pdf>.

91 Rollins and Wyler, 'Terrorism and Transnational Crime', 25; Makarenko, *Europe's Crime-Terror Nexus*, 41-43.